

HUOLTAJA LAPSEN OPPIMISEN TUKENA
Näkökulmia huoltajan merkityksestä lapsen musiikkiharrastuksessa

Seminaarityö
Kevät 2025

Opettajan pedagogiset
opinnot

Emmi Peltola
Taideyliopiston Sibelius-
Akademia /
Jousten aineryhmä
Kirjallinen työ

Tutkielman nimi	Sivumäärä
Huoltaja lapsen oppimisen tukena. Näkökulmia huoltajan merkityksestä lapsen musiikkiharrastuksessa.	33
Tekijän nimi	Lukukausi
Emmi Peltola	kevät 2025
Aineryhmän nimi	
Jousten aineryhmä	
Tiivistelmä	
<p>Seminaarityössäni tarkastelin huoltajan merkitystä sekä vaikutusta lapsen oppimiseen, kehitykseen ja motivaatioon musiikkiharrastuksessa. Työssäni tarkastelin, millä tavalla huoltaja voi toimia lapsen oppimisen ja kehittymisen eduksi. Tutkimuksen kohteeksi rajattiin alakouluikäisten lasten soitonopetus.</p> <p>Tutkimuskysymykseni olivat:</p> <ol style="list-style-type: none">1) Mikä merkitys huoltajalla on lapsen musiikkikasvatuksessa soittoharrastuksen tukena?2) Minkälainen huoltajan rooli sekä opettajan ja huoltajan yhteistyö tukevat optimaalisesti lapsen soittoharrastusta edistäen lapsen oppimista ja kehitystä? <p>Tutkielma on systemaattinen kirjallisuuskatsaus. Aineistona käytin laajasti kirjallisuutta paitsi musiikkikasvatuksen, myös muun muassa kehityspsykologian alalta. Tarkastelin aihetta useiden eri alojen kautta ja pyrin yhdistämään niitä lasten musiikkiharrastusten kontekstiin. Analysoin aineistoja tutkimuskysymyksistäni nostamieni teemojen mukaan.</p> <p>Huoltajan rooli, tuki ja läsnäolo lapsen arjessa ja musiikkiharrastuksessa on tärkeää lapsen kaikissa kehitysvaiheissa. Keskeisintä on aito kiinnostus ja henkinen läsnäolo lapsen harrastuksessa. Huoltajalta vaaditaan useita erilaisia rooleja ja tapoja osallistua ja tukea lasta musiikkiharrastukseen.</p> <p>Tutkielmassa korostui myös lapsen, huoltajan ja opettajan roolien erot. Lapsella tulisi olla tilaa omille valinnoilleen sekä motivaatiolleen, ja tämän tulisi itse voida hallita omaa harrastustaan. Huoltajien keskeisimpiin tehtäviin kuuluvat lapsen tukeminen ja kannustaminen, harrastuksen mahdollistaminen sekä hyvän opettaja-oppilassuhteen tukeminen ja opettajaan luottaminen. Opettajan puolestaan tulee luoda hyvä, terve ja innostava ilmapiiri paitsi lapsen soittotunneille, myös yhteistyöhön ja kommunikointiin huoltajien kanssa.</p>	
Hakusanat	
musiikkikasvatus, soitonopetus, kotiympäristö, vanhemmat, harrastukset	
Tutkielma syötetty Turnitin-plagiaatintunnistusjärjestelmään	
8.5.2025	

Sisällys

1 Johdanto	1
2 Teoreettinen tausta	3
2.1 Lapsen psykologinen kehitys	3
2.1.1 Yleistä huoltajan vaikutuksesta lapsen kehitykseen	4
2.1.2 Huoltajan vaikutus lapsen oppimiseen ja minäkäsitykseen	5
2.2 Motivaatio	7
2.2.1 Motivaatiosta yleisesti	7
2.2.2 Sisäinen ja ulkoinen motivaatio	8
2.2.3 Huoltajan ja opettajan vaikutus lapsen motivaatioon	10
2.3 Musiikkikasvatus osana lapsen oppimista	11
3 Tutkimusasetelma	15
3.1 Tutkimustehtävä ja tutkimuskysymykset	15
3.2 Tutkimusmenetelmä	15
3.3 Tutkimusprosessi	16
3.4 Tutkimusetiikka	17
4 Tulokset	18
4.1 Huoltajan osallistuminen lapsen musiikkiharrastukseen	18
4.2 Huoltajan tehtävät ja roolit	21
4.2.1 Kannustus, kustannus, kuljetus ja kiitos	21
4.2.2 Henkinen tuki	22
4.2.3 Läsnäolo soittotunneilla	24
4.3 Huoltaja kotiharjoittelun tukena	25
4.4 Opettajan ja huoltajan yhteistyö	26
5 Pohdinta	29
Lähteet	31

1 Johdanto

Tutkielmani aihe on huoltajan merkitys lapsen musiikkikasvatuksessa. Se liittyy paitsi lasten oppimiseen, myös kokonaisvaltaiseen kehitykseen ihmisenä. Tutkielmassani tarkastelen, miten huoltajan rooli vaikuttaa lapsen kehitykseen, miten se voi toimia lapsen oppimisen eduksi, ja millä tavalla opettajan ja huoltajan yhteistyö tulisi toteuttaa. Haluan korostaa erityisesti lapsen henkisen hyvinvoinnin merkitystä osana oppimista.

Parhaimmillaan huoltajan osallistuminen toimii oppimisen hyväksi, mutta ääritapauksessa se voi viedä lapselta oman innon ja motivaation. Tunnettu esimerkki tästä onkin ns. ”tiikeriäiti”¹, jonka painostava ja kunnianhimoinen lapsen harrastukseen puuttuminen on haitaksi lapsen kehitykselle sekä psyykkisellä tasolla että itse musiikkiharrastuksessa.

Musiikkipedagogien keskuudessa yleinen näkemys on, että huoltajan olisi tärkeä olla läsnä lapsen musiikkiharrastuksessa, erityisesti musiikkikasvatuksen alkuvaiheessa. Huoltajan ja opettajan yhteistyö vaikuttaa lapsen oppimismotivaatioon, oppimisen optimoimiseen ja kotiharjoitteluun. Myös lapsen tuntema kodin tuki harrastukseen on lapsen psykologiselle kehitykselle tärkeää². Pidän huoltajan roolia kuitenkin jatkuvasti muovautuvana tekijänä, joka riippuu paitsi lapsen kehitysvaiheesta myös temperamentista ja yksilöllisistä tarpeista. Lapsen täytyy myös saada tilaa itsenäistymiselle ja omalle motivaatiolle.

Pyrin tutkielmassani tuomaan lisää ymmärrystä ja uusia näkökulmia huoltajien merkityksestä ja tarjoamaan pedagogisia työkaluja opettajien ja huoltajien väliseen yhteistyöhön lapsen oppimisen eduksi. Koen aiheen merkitykselliseksi, sillä olen myös itse opettajana usein pohtinut, minkälainen huoltajan rooli tukee lapsen soittoharrastusta, ja minkälainen päinvastoin on haitaksi lapsen kehitykselle. Tutkielmassani pyrin

¹ Amy Chuan luoma käsite hyvin ankarasta ja vaativasta, kunnianhimoisesta tavasta kasvattaa lapsiaan.

² (ks. esimerkiksi McPherson, 2008; Pulkkinen ym., 2023; Sinkkonen, 2012)

tarjoamaan pedagogeille tietoa ja toimintatapoja opetustyön tueksi ja siten auttaa kehittämään opetuskäytäntöjä.

Kiinnostukseeni tutkimusaiheittani kohtaan vaikutti myös se, että huoltajan osallistumisen vaikutuksia yksityiskohtaisemmin lapsen musiikkiharrastuksen parissa ei ole tutkittu kovin paljoa. Aihe kuitenkin peilautuu hyvin pitkälti kehityspsykologiaan, ja enemmän onkin tutkittu esimerkiksi miten huoltajat ja lapsen kotioloit vaikuttavat lapsen oppimiseen ja saavutuksiin yleisemmin. (McPherson, 2008.)

Omat kokemukseni lapsena musiikinopinnoissani sekä myöhemmin opettajana ovat muokanneet näkemystäni huoltajan ja opettajan yhteistyön merkityksestä. Vaikka omat kokemukseni vanhempieni toiminnasta lapsuudessani olivat myönteisiä, olen oppilaana ja opettajana nähnyt vierestä myös toisenlaisia tilanteita, mikä on myös lisännyt kiinnostustani tähän aiheeseen. Olen kohdannut erilaisia osallistuvia ja osallistumattomia huoltajia sekä erilaisia reaktioita lapsissa huoltajien läsnä- tai poissaoloon liittyen.

Seminaarityöni on kirjallisuuskatsaus, joka perustuu laadulliseen aineistoon. Katsauksessani analysoin tutkimuksia ja muuta aihetta käsittelevää kirjallisuutta. Hyödynsin aineiston valinnassa ja analysoinnissa systemaattisen kirjallisuuskatsauksen periaatteita.

Tutkielmani noudattaa Tutkimuseettisen neuvottelukunnan laatimia hyvän tieteellisen käytännön ohjeita (TENK, 2023).

2 Teoreettinen tausta

Tässä luvussa määrittelen tutkimukseni kannalta keskeisiä käsitteitä ja esittelen aiempia tutkimuksia sekä niiden tuloksia. Näitä keskeisiä käsitteitä ovat muun muassa sisäinen ja ulkoinen motivaatio, musiikkikasvatus, sen tarkoitus ja tavoitteet sekä kotiharjoittelu. Käsittelen tässä osiossa lyhyesti myös lapsen psykologista kehitystä ja siihen liittyen huoltajan vaikutusta lapsen kehitykseen ja oppimiseen.

Keskityn tutkielmassani lasten musiikkikasvatukseen. Vaikka lain mukaan lapseksi määritellään jokainen alle 18-vuotias (YK:n lasten oikeuksien yleissopimus), käytän tutkielmassani termiä *lapsi* kuvaamaan noin alakouluikäisiä lapsia. Myös Mannerheimin Lastensuojeluliitto kuvaa verkkosivuillaan alle 12-vuotiaita lapsiksi ja 13–18-vuotiaita nuoriksi (MLL). Käytän sekaisin termejä oppilas ja lapsi, mutta viittaa kummallakin sanalla samaan kohderyhmään. Huoltajalla viittaa lapsen harrastuksesta vastaavaan, arjessa läsnä olevaan henkilöön, joka voi olla esimerkiksi biologinen tai adoptiovanhempi, isovanhempi tai muu huoltajaksi nimetty henkilö (Lastensuojelu.info).

2.1 Lapsen psykologinen kehitys

Ihmisen psykologisella kehityksellä tarkoitetaan läpi elämän tapahtuvaa kehitystä, johon vaikuttavat monenlaiset tapahtumat ja kokemukset koko elämän ajalta. Monen muun asian ohella ihmisten välinen vuorovaikutus vaikuttaa olennaisesti kummankin osapuolen kehitykseen. Ymmärrys ihmisen kehityksestä on siten olennaista, kun halutaan selvittää esimerkiksi huoltajan vaikutusta lapsen kehitykseen, oppimiseen tai motivaatioon. (Pulkkinen ym., 2023, 16–17.)

Keskeisiä kehitysteorioita ovat muun muassa Jean Piaget'n ja Lev Vygotskyn teoriat. Piaget'n teorian mukaan lapsen tieto ja käsitykset rakentuvat tämän kokemusten ja niiden pohjalta tehtyjen tulkintojen varaan. Opetuksessa tätä teoriaa tukee esimerkiksi lapsen omaan aktiiviseen toimintaan ohjaaminen sekä opetuksen mukauttaminen lapsen kehitystaso huomioiden. Vygotskyn teoriassa lapsen kehitystä muovaavat ennen kaikkea tämän sosiaalinen ympäristö ja vuorovaikutukset, joissa lapselle välittyvät

esimerkiksi tiedot, taidot ja arvot. Tämä näkemys korostaa erityisesti huoltajien ja opettajien merkitystä lapsen kehityksessä. (Pulkkinen ym., 2023, 125–126, 129.)

Seuraavissa alaluvuissa käsittelemme yksityiskohtaisemmin huoltajan vaikutusta lapsen kehitykseen, oppimiseen ja minäkäsitykseen sekä sen kehittymiseen. Olen käyttänyt niissä lähteinä pääosin lastenpsykiatri Jari Sinkkosen ja musiikkipedagogi-akatemikko Gary McPhersonin teoksia.

2.1.1 Yleistä huoltajan vaikutuksesta lapsen kehitykseen

Ihmisen kehitykseen vaikuttaa olennaisesti tämän koko elinympäristö ja erityisesti lähimmät ihmissuhteet. Ne muovaavat yksilön kasvua ja kehitystä; parhaimmissa tapauksissa ne tukevat ja kannustavat optimaalista kehitystä, mutta toisaalta ne voivat myös hidastaa ja tukahduttaa sitä. (Pulkkinen ym., 2023, 26, 93–102.) On siis kiistatonta, että huoltajalla on merkittävä vaikutus lapsen kehitykseen ja siten myös kehittymiseen musiikkiharrastuksessaan.

Varsin yleisesti jaetaan käsitys, että huoltajien tärkeimpiä tehtäviä on tarjota lapselle turvallinen kasvuympäristö ja olla jatkuvasti tämän tukena. Myös YK:n lapsen oikeuksien sopimuksen päätarkoitus on turvata jokaiselle lapselle hyvä elämä, jossa lapsi saa kasvaa turvallisessa ympäristössä (YK:n lapsen oikeuksien yleissopimus). Huoltajien yksi keskeinen tehtävä on myös rakentaa lapselle hyvä pohja kasvaa ja kehittyä sekä antaa valmiudet selviytyä myöhemmin itsenäisesti (Sinkkonen, 2012, 21–24).

Sinkkonen on kirjoittanut paljon siitä, mitä lapsi tarvitsee hyvään kasvuun. Lapsen tarvitsee ennen kaikkea tuntea, että hän on hyvä ja huoltajiensa rakastama juuri sellaisena kuin on. Lapsen tulisi saada turvallinen kiintymyssuhde, jossa vuorovaikutus on toimivaa, lapsi tulee huomioiduksi ja uskaltaa ilmaista kaikenlaisia tunteitaan. Huoltajien tulee myös suojella lasta ja toisaalta auttaa tätä pääsemään yli negatiivisista tunteista ja kokemuksista. Huoltajiensa lisäksi lapsi kuitenkin tarvitsee myös ikätovereita sosiaalisten taitojen ja itsetunnon kehittymiseksi. (Sinkkonen, 2012, 269–274.) Siinä esimerkiksi koulun ohella harrastuksilla on tärkeä merkitys.

Myös McPherson on kirjoittanut lapsen psykologisista perustarpeista. Jokaisella lapsella on tarve tuntea sekä huoltajiensa tuki, rakkaus ja huolenpito että tarve tuntea itsensä vapaaksi ja itsenäiseksi (*autonomy*), ja siten tarve ja halu tehdä omia päätöksiä.

Lapsen kehittymiseen, oppimiseen ja siten menestykseen ja siitä nauttimiseen vaikuttaa myös merkityksellisyyden tunne. Lapsen tulisi voida tuntea, että hänen tekemisensä on tärkeää ja merkityksellistä ja tämän omien tavoitteiden mukaista. Huoltajien toiminnan pitäisi puolestaan palvella näitä lapsen tarpeita ja toimia niiden tyydyttämiseksi. (McPherson, 2008.)

Lähes jokainen huoltaja oletettavasti pyrkii tekemään parhaansa kaikessa lapsensa kasvatukseen ja kehityksen tukemiseen liittyvässä. Tämä kuitenkin edellyttää lapsen ominaisuuksien tunnistamista ja tuntemista. Tärkeää on myös hyväksyä nämä lapsen ominaisuudet, lasta ei voi laittaa vain huoltajien haluamaan muottiin. (Sinkkonen, 2012, 21–24.)

Ympäristö ja huoltajat vaikuttavat monin tavoin myös lapsen arvostuksen kohteisiin ja mieltymyksiin. Huoltajien valinnat ja toiminta ohjaavat lapsen mieltymyksiä esimerkiksi sitä kautta, minkälaisille asioille he altistavat lapsensa ja minkälaisia oppimistilanteita he mahdollistavat. Tämä on seurausta jo esimerkiksi siitä, että usein lapsen ollessa pieni huoltajat valitsevat omien mieltymystensä mukaisia harrastuksia lapselleen. Huoltajien arvostukset heijastuvat myös lapsen mieltymyksiin, lapsi luonnostaan ja tiedostamattaan oppii ja tottuu arvostamaan samoja asioita. (Pulkkinen ym., 2023, 130–137; Tikka, 2017, 61–62; Upitis ym. 2017.)

2.1.2 Huoltajan vaikutus lapsen oppimiseen ja minäkäsitykseen

Lapsen kotiympäristö vaikuttaa merkittävästi oppimiseen (Upitis ym., 2017; Pulkkinen ym., 2023). Kasvuympäristö heijastuu paitsi kognitiiviseen kehitykseen ja motivaatioon, myös oppijaminäkuvan kehittymiseen. Oppijaminäkuvalle tarkoitetaan lapsen palautteista, arvioinneista ja muista vuorovaikutustilanteista muodostaa käsitystä tämän omista kyvyistään ja taidoistaan. Lapsen oppijaminäkuva, omat ajatukset ja käsitykset onnistumisestaan tai epäonnistumisestaan vaikuttavat myös motivaation muodostumiseen ja kehittymiseen. (Pesu, 2017; Pulkkinen ym. 2023, 130–137.) Kirjoitan tarkemmin motivaatiosta ja sen kehittymiseen vaikuttavista tekijöistä luvussa 2.2.

Lapsen käsitykset oppimismahdollisuuksistaan kehittyvät pääosin huoltajien vuorovaikutuksen kautta (McPherson, 2008). Erityisesti pienellä lapsella tunne pystyvyydestä rakentuu paljolti huoltajien palautteen ja näkemysten varaan. Oppijaminäkuva vaikuttaa olennaisesti lapsen suoriutumisiin, valintoihin ja käyttäytymisiin

oppimistilanteissa; lapsen oppimiskokemukset voivat joko saada tämän haluamaan oppia lisää tai välttämään mahdollisia epäonnistumisia. (Pesu, 2017; Pulkkinen ym. 2023, 130–137.) Mitä osaavammaksi lapsi itsensä tuntee, sitä todennäköisemmin hän myös tarttuu uusiin oppimistilanteisiin ja haasteisiin, kehittää taitojaan ja lopulta oppii menestyksekkäästi. (McPherson, 2008.)

Huoltajien on tärkeää osata tiedostaa motivoinnin ja painostamisen raja (kts. luku 2.2.3). Liialliset suorituspainet ovat lapselle haitallisia ja voivat vahingoittaa lasta hyvinkin pitkäksi aikaa. Toisaalta tuki ja motivointi voi olla myös liian vähäistä, jolloin lapsi ei saa optimaalisia mahdollisuuksia kehittyä ja kehittää lahjojaan vain huoltajien ymmärtämättömyyden tai mahdollisen liian varovaisuuden takia. Optimaalisimmassa tilanteessa huoltaja tuntee lapsensa, tämän temperamentin ja reagoititavat, osaa kuunnella ja seurata lapsen tunteita sekä pyrkimyksiä, ja toimia itse niiden mukaisesti. (Sinkkonen, 2012, 27–33.)

Pahimmillaan huoltajan omat negatiiviset kokemukset esimerkiksi omasta lapsuudestaan heijastuvat tapoihin toimia oman lapsen kanssa. Huoltajalla saattaa olla käsittelemättä omia riittämättömyyden tunteita, nöyryytyksiä tai muita negatiivisia kokemuksia omasta menneisyydestään esimerkiksi lapsuuden harrastusten parissa. Tämä voi näyttäytyä lapsen käyttämisenä välineenä omien toiveiden toteuttamiseksi, esimerkiksi liiallisena kontrollointina, lapsen harrastukseen puuttumisena tai kovien suorituspainoiden ja vaatimusten luomisena. Tällainen henkinen väkivalta jättää lapsen jäljen ja voi vaikuttaa jopa lapsen luovuuteen sekä luoda tälle vääristyneen suhteen oppimiseen. (Sinkkonen, 2012, 27–33.) Toisaalta huoltajan negatiiviset kokemukset voivat vaikuttaa myös positiivisesti lisäten halua suojella omaa lastaan vastaavilta kokemuksilta.

Lapsen itsetunnon kehittymiselle on tärkeämpää huoltajien aito kiinnostus lapsen asioita kohtaan kuin pelkkä automaattinen kehuminen. Erityisesti oppimisprosessin korostaminen esimerkiksi aiempiin suorituksiin vertaamalla rakentaa lapsen itsetuntoa. Lapsen oppimista edistää myös kannustaminen tehdystä työstä, yrittämisestä ja sinnikkydestä pelkän lopputuloksen sijaan. Erityisen tärkeää on myös auttaa lasta pääsemään yli pettymyksistä ja muista itsetunnon saamista kolhuista. (Sinkkonen, 2012, 170–184.)

2.2 Motivaatio

Tässä luvussa käsittelen motivaation kehittymistä sekä siihen vaikuttavia tekijöitä kuten huoltajien ja muun ympäristön vaikutuksia lapsen motivaatioon. Käsittelen myös sekä sisäisen että ulkoisen motivaation yhteyksiä ja vaikutuksia oppimiseen.

2.2.1 Motivaatiosta yleisesti

Motivaatiolla viitataan kiinnostukseen tai haluun tehdä jotain, ja sitä tarkastellessa keskitytään erityisesti toimintaa ohjaaviin tekijöihin. Motivaatiota, ja sen myötä ihmisen toimintaa, ohjaavat monet biologiset, psykologiset ja ympäristötekijät. (Polet, 2023.) Aihetta käsitellään usein myös tavoiteorientaatioiden kautta (kts. luku 2.2.2). Motivaation perustana ovat tiedostetut tai tiedostamattomat motiivit, jotka voivat olla esimerkiksi tarpeita ja haluja tai palkkioita ja rangaistuksia (Terveysverkko, n.d.).

Motivaatio vaikuttaa olennaisesti oppimiseen. Myös merkittävän alkusysäyksen viulunsoiton systemaattiselle varhaisopetukselle antanut Tatjana Pogozeva on todennut, että motivoitunut oppilas omaksuu asioita parhaiten (Pogozeva, 1966, 38). Motivaatio saa lapsen keskittymään ja yrittämään parhaansa (Pulkkinen ym., 2023, 135–137).

Musiikkiharrastuksissa motivaation rooli on hyvin keskeinen, sillä musiikin opiskelu on haastavaa ja vaatii merkittävästi työtä, omistautumista ja säännöllistä harjoittelua, mikä puolestaan vaatii motivaatiota. Motivaation haasteena ovat kuitenkin usein vaikeat soittotekniset asiat, konsertit ja mahdolliset arviointitilanteet, joissa tavoitteeksi tulee helposti jotain muuta, kuin vain musiikista nauttimista. (Evans & Ryan, 2022.)

Huoltajat usein tiedostamatta ohjaavat lapsen harrastuksen valintaa omien mieltymystensä mukaiseksi. Lopulta kuitenkin innostuksen ja motivaation on tultava lapsesta itsestään. (Schroderus, 2018.) Siksi lapsen sisäisen motivaation vahvistamiseksi onkin kannattavaa tarjota lapselle mahdollisuuksia eri harrastuksille tämän omien kiinnostuksen kohteiden mukaan. Musiikkiharrastuksessa on tärkeää, että lapsi saa hänelle mieleisen soittimen. Tämän vuoksi esimerkiksi musiikkioppilaitosten soitinesittelytahtumissa on oiva mahdollisuus herättää lapsen mielenkiinto soittoharrastukseen ja antaa tälle itselleen mahdollisuus nähdä, kuulla ja kokeilla eri soittimia ennen tarkemman harrastuksen valitsemista. (Toivonen, 2018.)

Myös soitettava ohjelmisto on oleellinen oppilaan sisäisen motivaation vahvistamiseksi. Harjoiteltavan ohjelmiston tulisi olla paitsi musiikillisesti lasta kiinnostavaa, myös vaikeusasteeltaan sopivan haasteellista antaen myös onnistumisen kokemuksia oppimisprosessin aikana. Nämä sopivat haasteet ja onnistumiset antavat motivaatiota harjoittelun määrän lisäämiseen, mikä puolestaan edistää oppimista ja kehittymistä, ja tarjoaa sen myötä lisää onnistumisia jatkossakin. On myös todettu, että lapsen osallistaminen kappaleiden valintaan vahvistaa tämän motivaatiota ja sitoutuneisuutta harrastukseen. (Toivonen, 2018.)

2.2.2 Sisäinen ja ulkoinen motivaatio

Motivaatio voidaan jakaa sisäiseen ja ulkoiseen. Sisäisessä motivaatiossa ihminen toimii omasta tahdostaan ja kokee iloa ja tyydytystä itse motivaation kohteena olevasta toiminnasta. Siten sisäinen motivaatio on yleensä myös pitkäkestoista. Ulkoinen motivaatio puolestaan on riippuvainen ympäristöstä ja siinä motivaatio tulee jostain muusta kuin toiminnasta itsestään. Taustalla voi olla esimerkiksi palkkioita tai pakotteita, jolloin toiminta sellaisenaan ei tuota tyydytystä. (Terveysverkko, n.d.)

Sekä sisäiseen että ulkoiseen motivaatioon liittyvät myös erilaiset tavoiteorientaatiot. Ne kuvaavat yksilön motiiveja ja tapoja pyrkiä tietynlaisiin oppimis- ja suoritustilanteisiin. Tavoiteorientaatiot jaetaan usein oppimista, suorittamista, menestystä ja välttämistä korostaviin tavoitteisiin. Näistä erityisesti oppimisorientaatio voidaan yhdistää sisäiseen motivaatioon, sillä siinä keskeistä on halu ja kiinnostus uuden oppimiseen. Ulkoiseen motivaatioon puolestaan voidaan usein liittää suoritus- ja menestysorientaatiot, joissa korostuvat pyrkimykset esimerkiksi ulkoisen hyväksynnän ja arvostuksen saamiseksi sekä hyviin arvosanoihin. (Varonen ym., 2018.)

Tutkimusten mukaan useimpia muusikoita ja pitkälle edenneitä musiikinopiskelijoita yhdistää sisäinen motivaatio, joka on saanut heidät kehittämään taitojaan pitkälle vuosien ajan. On myös tutkittu, että ulkoisesti motivoitu soittoharrastus ei yleensä kestä kovin kauaa. (Evans & Ryan, 2022.) Oppimisen kannalta otollisinta on, jos sitä ohjaa sisäinen motivaatio, tahto oppia. Vaikka ulkoinen motivaatio voi ohjata lasta soittamaan, se ei yksin saa soittamista pidettyä mielekkäänä, sillä tehokas oppiminen ja edistyminen on hankalaa ilman sisäistä motivaatiota. (Toivonen, 2018.)

Sisäisesti motivoitunut lapsi on halukas oppimaan ja kehittymään soittoharrastuksessaan sen tuoman ilon, innostuksen ja musiikista nauttimisen vuoksi. Sisäiseen motivaatioon vaikuttaa muun muassa lapsen tunne pystyvyydestä ja autonomisuudesta - tunne siitä, että voi vaikuttaa itse omaan tekemiseensä. (Evans & Ryan, 2022.) Nämä kuuluvat myös ihmisen perustarpeisiin, joita on esimerkiksi tarve voida vaikuttaa omiin asioihin, oppia ja onnistua sekä tarve tuntea itsensä hyväksi jossain asiassa (Lehtinen, 2022).

Sisäistä motivaatiota voivat sekä tukea että heikentää monet sosiaaliset ja ympäristölliset tekijät, kuten vanhemmilta ja opettajalta saatu tuki (Evans & Ryan, 2022). Lisäksi muut sosiaaliset suhteet, kuten kaverit ja harrastusyhteisö voivat vaikuttaa sisäisen motivaation vahvistumiseen. Tarve kuulua yhteen muiden ihmisten kanssa on myös yksi ihmisen perustarpeita. (Lehtinen, 2022.)

Onnistumisen kokemukset ja niiden tuoma hyvä mieli tekemisestä tukevat sisäistä motivaatiota (Lehtinen, 2022). Toisaalta sisäistä motivaatiota voi heikentää toistuvat pettymykset ja turhautumiset tai ulkoinen kontrollointi. Lapselle soittaminen voi olla hyvinkin mieluista, mutta siitä huolimatta vaikeampien asioiden opettelu, harjoittelu ja musiikkiharrastuksen pakolliset ”sivutuotteet”, kuten esimerkiksi musiikinteoria, voivat tuntua turhauttavilta ja epämieluisilta. Sisäinen motivaatio antaa kuitenkin motivaatiota myös tällaisiin asioihin, jotka eivät itsenään ole kovin innostavia ja kiinnostavia. (Evans & Ryan, 2022.)

Ulkoisesti motivoituneen lapsen soittoharrastuksessa toimintaa johtaa joku muu tavoite kuin soittaminen itsessään. Lapsen saa toimimaan esimerkiksi palkkiot, rangais-
tukset, hyväksynnän hakeminen, paine tai kontrolli, jotka tulevat usein pääasiassa lapsen huoltajilta. Tällaisella ulkoisella motivaatiolla on kuitenkin yleensä lyhytaikaiset vaikutukset ja se heikentää samalla sisäistä motivaatiota. (Evans & Ryan, 2022.)

Sekä sisäinen että ulkoinen motivaatio kuitenkin aktivoivat lasta toimimaan ja siten myös oppimaan (Pulkkinen ym., 2023, 135–137; Evans & Ryan, 2022). Näin ollen ulkoinen motivaatio voi saada aikaan ilon ja innostumisen kokemuksia, jotka vahvistavat sisäisen motivaation kehittymistä (Lehtinen, 2022).

2.2.3 Huoltajan ja opettajan vaikutus lapsen motivaatioon

Oppimismotivaatioon vaikuttaa monen muun asian ohella keskeisesti lapselle läheisten aikuisten, kuten huoltajien ja opettajan odotukset ja erityisesti huoltajien kiinnostus ja sitoutuneisuus lapsen oppimista kohtaan. Lapsi havainnoi ympäristöään jatkuvasti, ja sen vuoksi huoltajien tuki, asenteet ja odotukset heijastuvatkin helposti lapsen omiin asenteisiin opiskelua ja itseään kohtaan. (Tikka, 2017, 61–62.)

Huoltajien luottamus lapsen kykyihin parantaa myös lapsen itseluottamusta. Soitonopettajana pitkään lasten parissa toiminut Toivonen kirjoittaa artikkelissaan siitä, miten aikuisten asenteet heijastuvat suoraan lapseen – opettajan motivaatio lapsen opettamiseen vahvistaa myös lapsen motivaatiota oppia. Artikkelissa todetaan myös, että ”innottomuus on yhtä tarttuvaa kuin innokkuuskin”. (Toivonen, 2018, 2319.) Tämä pätee paitsi opettajaan myös huoltajaan.

Lapsen motivaatioon ja sen kehittymiseen vaikuttaa, miten huoltajat ja opettajat tukevat lapsen omaa tunnetta pätevydestään sekä antavat tilaa lapsen omille valinnoille (Pulkinen ym., 2023, 135–137). Sisäisen motivaation kehittymiseksi huoltajien tuki on erityisen tärkeää. Ulkoisena motivaationa toimiva ihailu ja huomio lapsen soittoa kohtaan voivat kuitenkin myös vahvistaa lapsen halua soittaa ja edistyä. Lapsen motivaatiota ja tahtoa tehdä töitä tavoitteiden eteen tukee merkittävästi myös huoltajien ajattelutapa siitä, että asioiden osaaminen, älykkyys ja lahjakkuus ovat harjoittelun tulosta, eivätkä synnynnäisiä ja muuttumattomia tekijöitä (Toivonen, 2018).

Toivonen kirjoittaa myös artikkelissaan, kuinka huoltajat ja opettaja saattavat vaikuttaa lapsen motivaatioon ja musiikkiharrastuksen soitinvalintaan jo ennen harrastuksen varsinaista alkamista. Lapsi saattaa esimerkiksi valita erikoisemman soittimen siitä syystä, ettei kukaan kotona tunne soitinta, jolloin soittaminen saa olla lapsen oma juttu eikä siihen osata puuttua yhtä helposti. Soittimen sijasta lapsi saattaa myös valita harrastuksensa opettajan perusteella. (Toivonen, 2018.) Myös näissä korostuu lapsen itsenäisyyden merkitys motivaation kehitykselle.

Myös huoltajien omat sisäiset ja ulkoiset motivaatiot voivat näyttäytyä lapsen harrastuksessa. Huoltajan sisäisessä motivaatiossa häntä voi motivoida esimerkiksi halu kehittää lapsensa mielenkiintoa musiikkia kohtaan, kun taas ulkoisessa motivaatiossa taustalla voi olla esimerkiksi halu lapsen menestyä, saavan palkintoja ja kunniaa.

Tutkimusten mukaan tällainen huoltajan ulkoinen motivaatio sai lapsen harjoittelemaan enemmän, mutta lisäsi merkittävästi psykologista painetta lapselle. (Evans & Ryan, 2022.)

Huoltajien ja opettajan lisäksi myös lapsen muilla sosiaalisilla suhteilla, kuten kavereilla, voi olla vaikutusta motivaation kehittymiseen. Innostus on erityisesti lapsilla hyvin tarttuvaa, kuten myös kiinnostus toisten tekemisistä, mikä sytyttää lapsessa helposti uteliaisuuden uusia asioita kohtaan. (Toivonen, 2018.) Siten myös lapsen harrastuksen sosiaalisella puolella voi olla merkittäväkin vaikutus sisäisen motivaation kehittymiseen.

2.3 Musiikkikasvatus osana lapsen oppimista

Harrastukset yleisesti ovat tärkeitä lapsen kehityksen kannalta. Ne paitsi kehittävät toiminnallisia ja sosiaalisia taitoja, myös edistävät yleisesti oppimista ja oman identiteetin muodostumista, vahvistavat pystyvyyden tunnetta ja virkistävät mieltä. Taidealan harrastukset lisäksi edistävät myös luovuuden ja esteettisyydentajun kehitystä. (Pulkkinen ym., 2023, 165.)

Parhaimmassa tapauksessa lapsen harrastus on tälle erittäin mieleinen, lapsi nauttii oppimisesta ja luo tärkeitä sosiaalisia kontakteja. Samalla lapsen itsetunto ja minäkuva kehittyvät. Toisaalta pahimmassa tapauksessa lasta viedään harrastukseen vastoin tämän tahtoa, vailla lapsen sisäistä motivaatiota. Lapsi ei välttämättä ymmärrä, minkä vuoksi hän harrastaa ja kokee paineita, painostusta ja kontrollointia sekä huoltajiltaan että opettajalta. (Sinkkonen, 1996, 212.)

Sinkkonen on myös kirjoittanut lapsen harrastuksen aloittamisajankohdan pohtimisesta lapsen tarpeita ajatellen. Usein huoltajat ohjaavat lapsensa aloittamaan heidän valitsemansa harrastuksen ennen kuin lapsi on välttämättä vielä edes psyykkisesti ja fyysisesti kypsä aloittamaan mahdollisesti vaativaa harrastusta. Silloin lapselle ikään kuin luodaan huoltajien toimesta uraputki. Lapsen voi myöhemmin omat halunsa paremmin tiedostettua olla vaikea uskaltautua irrottautumaan harrastuksestaan, varsinkin kun siihen on siinä vaiheessa jo panostettu paljon sekä rahallisesti että ajallisesti. Tärkeää olisi aloittaa harrastus silloin, kun lapselle syntyy spontaani kiinnostus sitä kohtaan. (Sinkkonen, 2012, 27–33.)

Taiteen perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa kuvataan opetuksen tehtäväksi ”tarjota oppilaille mahdollisuuksia opiskella taidetta pitkäjänteisesti, päämäärätietoisesti ja omien kiinnostuksen kohteiden suuntaisesti”. Opetussuunnitelma perustuu oppimiskäsitykseen, jossa korostuu oppilaslähtöisyys, oppilaan oma aktiivisuus ja itsenäinen toiminta oppimisprosessissa kohti omia henkilökohtaisia tavoitteita. (Jordan-Kilkki ym., 2012, 9; Opetushallitus, 2017, 10–11.) Opetussuunnitelman ohjeissa kuvastuu oppimiskäsityksissä tapahtunut selkeä muutos behavioristisesta konstruktivistiseen.

Lapsen itsenäisen ajattelun, toiminnan ja tavoitteiden tukeminen edistävät merkittävästi oppimista (Pulkkinen ym., 2023, 131). Myös Toivonen (2018) kirjoittaa artikkelissaan lapsen soittoharrastuksessa tärkeintä olevan, että harrastus on lapsen ja tämä saa osallistua omalla tasollaan ja ehdoillaan (Toivonen, 2018). Myös Pogozeva (1966) on kirjoittanut yksilöllisen lähestymistavan ja opetussuunnitelman käytöstä soitonopetuksessa (Pogozeva, 1966, 47, 78).

Opetussuunnitelman yksilöllistämistä on myös Taiteen perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa. Näin oppilaalle voidaan laatia henkilökohtainen opetussuunnitelma, joka vastaa tämän omia tavoitteita ja edellytyksiä. Tällainen opetussuunnitelma voidaan laatia yhdessä opettajan, oppilaan ja huoltajan kanssa. (Opetushallitus, 2017, 16.)

Kotiharjoittelu

Minkä tahansa taidon oppiminen vaatii toistoja ja harjoittelua. Harjoittelulla ja lukuisilla oikein tehdyillä toistoilla muistijälki ns. oikeasta soittotavasta vahvistuu ja optimaaliset liikeradat muuttuvat tiedostetuista tiedostamattomiksi. Koska soittotunteja on tavallisesti vain kerran viikossa, on kotona tapahtuvalla harjoittelulla tärkeä rooli oppimisessa (Rautakoski, n.d.). Tästä syystä toisaalta myös moni opettaja pitää erityisesti nuorimmille oppilailleen kaksi lyhyttä soittotuntia viikossa, jolloin harjoittelun kontrollointi on helpompaa.

Lasten kotiharjoittelu on tavallisesti soittotunneilla käytyjen asioiden toistoa; työstettävien soittotekniikoiden ja kappaleiden harjoittelemista. Harjoittelurutiiniin kuuluu

tavallisesti lämmittelyä, tekniikkaharjoituksia, kappaleiden opettelua sekä myös vapaata soittelua, mikä lisää harjoitteluun positiivisia kokemuksia. Tärkeää kuitenkin on, että harjoittelu tehdään keskittyneesti, ymmärtäen mitä harjoitellaan ja miksi. (Joukamo-Ampuja ym. n.d.; Puutio, 2011).

Harjoittelussa olisi optimaalista vaihdella keskittymisen kohdetta lyhyin väliajoin. Tällainen vaihtelevuus tehostaa oppimista ja tuo harjoitteluun selkeää rakennetta. Oppimista tehostavat myös riittävät tauot harjoittelun aikana. Tärkeää olisikin erityisesti välttää saman vaikean asian harjoittamista liian pitkään ilman taukoja. (Pogozeva, 1966, 34; Rautakoski, n.d.)

Tärkeää harjoittelun tulosten tuottamiseksi ja optimaalisen kehityksen saavuttamiseksi on säännöllinen, mahdollisesti päivittäinen, harjoitusrutiini (Joukamo-Ampuja ym., n.d.; Pogozeva, 1966, 34; Puutio, 2011; Vaskinova, n.d.). Tehokas harjoittelu, jossa fyysinen rasitus ja sen kesto ovat minimoitu, auttaa myös välttämään ylimääräistä fyysistä kuormitusta ja sen aiheuttamia kiputiloja. (Joukamo-Ampuja ym., n.d.; Pogozeva, 1966, 34.) Harjoittelun määrä vaihtelee kuitenkin esimerkiksi lapsen kehitysvaiheesta ja omista tavoitteista sekä ohjelmiston haasteellisuudesta riippuen. Rutiinin luomiseksi voidaan hyödyntää esimerkiksi harjoituspäiväkirjan pitämistä, mikä voi auttaa rutiinin vahvistamisessa ja antaa lapselle selkeän rakenteen harjoittelulle.

Monet opettajat kirjaavat soittotunneilla soitettut kappaleet ja niiden erityiset huomion kohteet lapsen omaan läksyvihkoon. Näiden ohjeiden perusteella lapsen huoltajat ja lapsi itse tietävät, mitä kotona tulisi harjoitella ja mihin pyrkiä keskittymään. Tämä korostaa paitsi opettajan, myös kotona huoltajan merkitystä harjoittelun myötä tapahtuvaan oppimiseen. Käsittelen tarkemmin huoltajan roolia lapsen kotiharjoittelussa luvussa 4.3. Usein uudet soittoläksyt käydään myös jo ennen niiden antamista läpi soittotunnilla, jolloin varmistetaan tehtävän ymmärtäminen ja voidaan ohjeistaa lasta harjoitteluun (Puutio, 2011). Taitojen kehittymiseksi olennaista onkin paitsi harjoittelu, myös harjoittelemaan oppiminen (Opetushallitus).

Harjoittelun määrä ja laatu vaikuttavat suoraan myös oppimismotivaatioon. Toisaalta myös motivaatio ja keskittyminen vaikuttavat merkittävästi harjoittelun määrään ja laatuun. (McPherson, 2005, 7.) Harjoittelun vaikutus oppimismotivaatioon tulee yleensä harjoittelun myötä saavutetusta taitojen kertymisestä, mikä helposti vahvistaa

lapsen sisäistä motivaatiota sekä antaa intoa oppimiseen ja harjoitteluun (kts. luku 2.2). Olisi tärkeää, että harjoittelu olisi lapselle mieluinen ja innostava tapa viettää vapaa-aikaa. Tätä varten opettajan tulisi neuvoa oppilaalle mahdollisimman innostavia ja mielekkäitä harjoittelutapoja ja -rutiineja. (Puutio, 2011.) Mitä paremmin myös huoltajat ymmärtävät näitä harjoittelua ohjaavia periaatteita, sitä paremmin he kykenevät lasta tukemaan.

3 Tutkimusasetelma

Tässä luvussa esittelen ensin tutkimustehtäväni ja -kysymykset. Käsittelen myös tutkimukseni metodologisia lähtökohtia, aineistonkeruun ja -analyysin menetelmiä ja tutkimukseni vaihteita sekä tutkimusetiikkaa.

3.1 Tutkimustehtävä ja tutkimuskysymykset

Tutkimustehtäväni on tutkia huoltajan merkitystä lapsen musiikkikasvatuksen osana, ja sitä, tulisiko huoltajalla olla aktiivinen rooli lapsen soittoharrastuksessa. Tutkielmassani tarkastelen, miten opettajan ja huoltajan yhteistyö, ja erityisesti huoltajan osallistuminen toimii parhaimmillaan oppilaan opiskelun ja oppimisen eduksi, ja toisaalta millainen toiminta voi jarruttaa lapsen kehitystä ja myönteistä oppimiskokemusta. Käsittelen myös, mitä tämä vaatii opettajalta. Pysin laajentamaan ymmärrystä huoltajan merkityksestä lapsen kehityksen ja oppimisen kannalta. Rajaan tutkimukseni kohteeksi noin alakouluikäisten lasten soitonopetuksen.

Tutkimuskysymykseni ovat:

- 1) Mikä merkitys huoltajalla on lapsen musiikkikasvatuksessa soittoharrastuksen tukena?
- 2) Minkälainen huoltajan rooli sekä opettajan ja huoltajan yhteistyö tukevat optimaalisesti lapsen soittoharrastusta edistäen lapsen oppimista ja kehitystä?

3.2 Tutkimusmenetelmä

Seminaarityössäni käytän tutkimusmenetelmänä systemaattista kirjallisuuskatsausta, joka on kvalitatiivinen eli laadullinen tutkimusmenetelmä. Kirjallisuuskatsauksen tavoitteena on koota mahdollisimman kattava yhteenveto aiheeseen liittyvien aiempien tutkimusten ja muun kirjallisuuden keskeisestä sisällöstä. Sen vuoksi tutkimusprosessiin kuuluu olennaisesti laaja tutkimusaiheen materiaalien läpikäyminen, niiden laadun arviointi sekä systemaattinen referointi. Kirjallisuuskatsauksen periaatteisiin kuuluu kaikkien muiden tieteellisten tutkimusten tavoin läpinäkyvyys, kriittisyys ja objektiivisyys. (Salminen, 2011, 1, 3, 9.)

Systemaattisen kirjallisuuskatsauksen prosessi on moniportainen ja se aloitetaan tavallisesti tutkimuskysymysten asettamisesta. Sen pohjalta valitaan sopivaa kirjallisuutta, tietokantoja ja hakutermejä aineistojen hakuun. Seuraavaksi aineistoja seulotaan eri kriteerien perusteella, jotta saavutetaan mahdollisimman laadukas joukko tutkimusmateriaaleja. Lopuksi tehdään itse katsaus ja raportoidaan tulokset. (Salminen, 2011, 10–11.)

3.3 Tutkimusprosessi

Tutkielmani aineistoina olen käyttänyt laajasti tutkimuksia aiheeni ympäriltä. Olen lukenut kirjallisuutta paitsi musiikkikasvatuksen, myös yleisemmin kasvatuksen sekä kehityspsykologian alalta. Lisäksi olen käyttänyt aineistoina artikkeleita sekä Pro gradu -tutkimuksia ja väitöskirjoja, joista olen saanut tieteellisiä tutkimuksia tukevia käytännön esimerkkejä tutkielmani aiheeseen liittyen. Käytin sekä suomen- että englanninkielisiä aineistoja.

Laadulliselle tutkimukselle tyypillisesti tutkimussuunnitelmani ja -kysymykseni tarkentuivat useaan kertaan tutkimusprosessin edetessä (Hirsjärvi ym., 2000, 165). Näiden muutosten perusteella, aiheen ja kysymysten tarkentuessa, karsin myös aineistojani välttääkseni tutkielman liian laajenemisen. Toisaalta tutkimusprosessin aikana tuli toisaalta myös ilmi uusia asiayhteyksiä, joiden mukaan kohdensin aiheitani ja aineistojani.

Käsittelin ja jaottelin tutkimukselleni olennaisia aiheita tutkimuskysymysteni ja aineistoista nostamieni teemojen mukaan. Luin tutkimusprosessin aikana paljon erilaisia aineistoja laajasti aiheeni ympäriltä, jotta sain kattavan kokonaiskuvan tutkielmani aiheesta ja siihen vaikuttavista tekijöistä. Näin pyrin myös minimoimaan omien ennakkokäsitysteni vaikutukset tulosten raportointiin.

Aineistojen löydettävyyden ja saatavuus vaikutti osaltaan tutkimusaiheeni ja -kysymysten rajaamiseen. Aineistoja etsiessä koin haasteelliseksi löytää aiempia tutkimuksia ja erityisesti konkreettisia esimerkkejä nimenomaan lasten musiikkikasvatuksen alalta huoltajan roolista. Siten luinkin enemmän tutkimuksia ja muita aineistoja lasten kasvatuksen ja kehityspsykologian alalta, ja pyrin tuomaan niistä näkökulmia aiheeseen sekä yhdistämään niitä musiikkikasvatukseen. Olen käyttänyt aineistoina myös

artikkeleita ja tutkimuksia, joissa on tutkittu huoltajien merkitystä ja roolia lasten urheiluharrastuksissa. Tällaisia artikkeleita ja tutkimuksia löytyi paljon ja koen, että kaikkiin, erityisesti tavoitteellisiin, lasten harrastuksiin pätee pitkälti samat toimintaperiaatteet, joten siten mielestäni oli perusteltua käyttää myös lasten urheiluharrastuksia kuvaavia aineistoja.

Käytin aiheeseeni liittyvien tutkimusten ja artikkeleiden löytämiseen eri hakupalveluita ja tietokantoja, kuten esimerkiksi Taideyliopiston ja Helsingin kaupunginkirjaston hakupalveluita, Finna-hakupalvelua, Google Scholar ja Google -hakuja sekä Keenious-hakupalvelua. Käytin hakusanoina muun muassa *musiikkikasvatus AND vanhemmat, lapsen oppiminen AND vanhemmat, vanhemman rooli, lapsen harrastus AND vanhemmat*. Hyödynsin lähteiden etsimiseen myös aiemmin löytämieni tutkimusten ja artikkeleiden lähdeluetteloja sekä muilta henkilöiltä saamiani vinkkejä ja suosituksia mahdollisiksi tutkimusaiheeseeni sopiviksi aineistoiksi.

3.4 Tutkimusetiikka

Tutkimukseni noudattaa Suomen Tutkimuseettisen neuvottelukunnan määrittelemiä hyvän tieteellisen käytännön ohjeita. Niihin kuuluvat luotettavuus, rehellisyys ja huolellisuus läpi tutkimusprosessin. Osoitan selkein viittausmerkinnöin, milloin viittaaan toisen tekemään tutkimukseen tai muuhun kirjoitukseen ja milloin kirjoitan omia päätelmiäni ja pohdintojani. (TENK, 2023, 11, 14.) Pyrin lähteiden käsittelyssä objektiivisuuteen ja pyrin tiedostamaan mahdolliset ennakkokäsitykseni, jotka voisivat vaikuttaa tulosten tulkintaan.

4 Tulokset

Analysoin tässä osiossa tutkimusaiheittani tutkimuskysymysteni ja aineistoista nostamieni teemojen kautta. Keskeistä on ymmärrys siitä, että huoltajien halutessa tarjota parhaan mahdollisen kehitymis- ja oppimisympäristön lapselleen, on heidän tärkeä olla tietoisia toimintansa vaikutuksista lapseen (Nieminen & Räsänen, 2000, 42–48). Myös opettajalle ymmärrys aiheesta on tärkeää, jotta huoltajia voidaan paitsi hyödyntää lapsen oppimisen tueksi, myös tarvittaessa rajoittaa lapsen kehityksen suojaamiseksi.

4.1 Huoltajan osallistuminen lapsen musiikkiharrastukseen

Monet tutkimukset osoittavat huoltajan osallistumisella olevan positiivisia vaikutuksia lapsen oppimiseen ja kehitykseen harrastuksessaan (kts. luku 2.1.2). Erityisesti alkeisopetuksessa lapsen huoltajilla on keskeinen rooli. Heidän tukensa ja ohjaamisensa ovat tärkeitä erityisesti siinä vaiheessa, kun lapsen oma itseohjautuvuus ei ole vielä täysin kehittynyt. Kun lapsi itsenäistyy ja sisäinen motivaatio kehittyy, vähenee usein huoltajien suoran, aktiivisen osallistumisen tarve. (McPherson, 2008.)

Lapsi tarvitsee kuitenkin myös tilaa omalle motivaatiolleen ja valinnoille; liian kontrolloiva osallistuminen usein heikentää lapsen motivaatiota ja lisää kielteistä suhtautumista (Pulkkinen ym., 2023, 130–137). Tutkimustulokset kuitenkin osoittavat, että menestyneille oppilaille tyypillistä on ollut heidän saamansa kodin tuki ja arvostus soitonopiskeluun (Tikka, 2017, 82). On tutkittu, että huoltajien tulisi pyrkiä tarjoamaan lapselleen ympäristö, jossa on ennen kaikkea rakastava ja kannustava ilmapiiri, mutta joka tarjoaa kuitenkin myös jonkin verran haasteita ja jossa kannustetaan pyrkimään korkealle, kuitenkin realiteetit huomioiden (McPherson, 2008). Tarkemmin huoltajien vaikutuksesta lapsen motivaatioon kirjoitin enemmän luvussa 2.2.3.

Myös muissa tutkimuksissa on vahvistettu huoltajan roolin tärkeyttä lapsen optimaalisessa kehityksessä ja oppimisessa. Erään tutkimuksen mukaan kyvykkäimpien oppilaiden huoltajat olivat pitkään lapsen harrastamisen alusta asti kannustavia ja aktiivisesti osallistuvia, muovaten osallistumistaan lapsen oman muusikkouden kehittymisen myötä. Vähemmän kyvykkäiden oppilaiden huoltajat puolestaan olivat enemmän

ohjailevia ja kontrolloivia, jolloin lapsen harrastamiseen vaikuttivat huoltajien omat motivaatiot. (Evans & Ryan, 2022.)

Käsittelen seuraavaksi huoltajan osallistumista lyhyesti aineistoista nousseiden keskeisten teemojen kautta.

Lapsen autonomia. Huoltajat, jotka tukevat lapsen autonomiaa olemalla samalla kuitenkin myös aktiivisesti läsnä harrastuksen tukena, tarjoavat lapselle otollisimmat ja optimaalisimmat olosuhteet harrastuksessa kehittymiseen (Evans & Ryan, 2022). Lapsen autonomian eli itsemääräämisoikeuden tärkeyttä korostaa myös Lapsen oikeuksien sopimus. Sopimuksessa on mainintoja esimerkiksi lapsen oikeudesta tulla kuulluksi sekä esittää omat näkemyksensä ja saada ne huomioon otetuiksi häntä koskevissa päätöksissä. (Lapsen oikeuksien sopimus, n.d.)

Suorituspainet. Musiikkiharrastus on monen muun tavoitteellisen harrastuksen tavoin usein hyvinkin suorituspainotteista ja vaativaa. Sen vuoksi nousee tärkeäksi tiedostaa harrastuksen ja erityisesti lapsen omat tavoitteet, miksi lapsi harrastaa ja ketä tai mitä harrastus palvelee. (Pulkinen ym., 2023, 165.) Huoltajan on myös tärkeä tiedostaa ja muistaa, ettei lapsi ole välttämättä kiinnostunut samoista asioista kuin huoltaja (Hanhinen, 2018).

Mahdollisten suorituspainoiden välttämiseksi on tärkeää, että huoltajat toiminnallaan vahvistavat lapsen ymmärrystä siitä, että tärkeintä on koko prosessi ja työntekeä tavoitteita kohti eikä pelkästään yksittäiset onnistumiset ja tulokset. Lapsen kehitykselle tärkeämpää on saada palautetta, kuten kehuja ja kannustusta saavutettuun lopputulokseen johtaneesta harjoittelusta pelkän lopputuloksen, kuten esiintymisen, sijaan. On myös tärkeä antaa lapsen ymmärtää, että epäonnistumisetkin ovat osa prosessia. (Tossavainen, 2020.)

Omistajuus. Harrastuksen tulisi huoltajan osallistumisesta huolimatta pysyä lapsen harrastuksena, eikä olla huoltajan väline oman kunnianhimon tyydyttämiseen. Huoltajan osallistumisen olisi tärkeä pysyä taustalla suhteessa lapsen omaan osallistumiseen ja vastuu harrastuksesta tulisi olla lapsella itsellään vanhemman toimiessa lapsen tukena. Lapsen tulisi saada hallita omaa harrastustaan, päättää mahdollisesta huoltajan mukanaolosta sekä määrittää etenemistähti (Puutio, 2011). Harrastuksen tulisi aina olla lapsen tavoitteiden mukaista, ei huoltajan tai opettajan. Tässä opettajalla on

ensisijainen vastuu tunnistaa rajat. Myös Lapsen oikeuksien sopimuksen kolmannessa artiklassa korostetaan lapsen edun ensisijaisuutta lasta koskevissa päätöksissä (Lapsen oikeuksien sopimus, n.d.).

Tuki ja läsnäolo. Huoltajan rooli lapsen tukena voi toteutua monella tavalla ja tuki vaihtelee myös esimerkiksi lapsen temperamentista ja iästä riippuen. Tärkeintä kuitenkin joka tapauksessa on huoltajan aito läsnäolo. Huoltaja voi myös sopia lapsen, erityisesti jo isomman lapsen, kanssa siitä, minkälainen osallistuminen tuntuu lapsesta sopivalta. Siitä huolimatta, vaikka lapsi toivoisi, ettei huoltaja ole paikalla harrastukseen kuuluvissa harjoituksissa tai esimerkiksi soittotunneilla, on henkinen läsnäolo ja kiinnostus lasta ja tämän harrastusta kohtaan tärkeää. (Hanhinen, 2018; Puutio, 2011.)

On myös tutkittu, että heikommin osaavien lapsien tapauksessa oli tyypillistä huoltajien hyvin vähäinen tuki ja osallistuminen soittoharrastuksen alussa, mutta lapsen kasvaessa ja tullessa teini-ikään huoltajien paineistus lapsen motivoimiseksi harjoittelemaan ja osallistumaan aktiivisemmin kasvoi merkittävästi, ikään kuin viimeisenä yrityksenä saada lapsi innostumaan vielä oppimisesta. Optimalisemmassa tilanteessa huoltajat päinvastoin vähensivät suoraa osallistumistaan lapsen kasvaessa ja motivaation ja itsenäisyyden kehittyessä, kuitenkin ylläpitäen rooliaan lapsen henkisenä tukena. (McPherson, 2008; Uptis ym., 2017.)

Taloudellinen ja kulttuurinen tausta. Myös perheiden sosioekonomisella asemalla on tutkittu olevan vaikutuksia huoltajien osallistumiseen lastensa musiikkiharrastuksiin. Perheet ja huoltajat, joilla on matalampi tulotaso ja lisäksi vähemmän kokemusta ja tietoa musiikista saattavat olla paitsi vähemmän kykeneviä, myös vähemmän halukkaita panostamaan rahallisesti lapsensa musiikkikoulutukseen, jolleivät he tunne, että lapsella on potentiaalia menestyä. (McPherson, 2008.)

Toisaalta taloudellisten taustojen erojen lisäksi voidaan uskoa myös kulttuurisilla ja kielellisillä eroilla olevan vaikutuksia lapsen harrastuksiin ja huoltajien osallistumisiin. Erityisesti Suomessa voidaan olettaa sosioekonomisen aseman vaikutusten olevan suhteellisesti pienemmät verrattuna McPhersonin kuvaaman tutkimuksen tuloksiin. Sen sijaan esimerkiksi kielelliset esteet saattavat tulla Suomessa helpommin vastaan tutkittaessa kulttuuristen taustojen vaikutuksia huoltajien osallistumiseen lasten harrastuksissa.

Erityislahjakkuus. Lahjakkuutta, sen määritelmää ja kehittymisen taustaa, mukaan lukien genetiikkaa ja altistumisen vaikutuksia, on tutkittu paljon, mutta en paneudu siihen tässä tutkimuksessa tarkemmin. Erityislahjakkaita lapsia tutkiessa on kuitenkin todettu, että heidän tapauksissaan erityistä oli huoltajien systemaattinen tuki alusta asti. Huoltajien tuki ja kannustus olivat keskeisiä lapsen oman pitkäjänteisyyden ja päämäärätietoisuuden kehittämisessä, mikä puolestaan edesauttoi lasta jaksamaan harjoitella jopa tunteja päivässä kehittyäkseen korkealle tasolle. Lapset myös tottuivat esiintymään jo kotona ennen ensimmäisiä oikeita konserttejaan, mikä auttoi myös esimerkiksi itsevarmuuden kehittämisessä. (McPherson, 2008.)

4.2 Huoltajan tehtävät ja roolit

On todettu, että mitä enemmän huoltajat ehtivät ja jaksavat toimia lapsen harrastamisen tukena esimerkiksi kannustaen ja kuljetuksista huolehtien, sitä varmemmin lapsi myös jatkaa harrastamistaan pidempään (Satuli-Kukkonen, 2018). Tämä kuitenkin vaatii huoltajilta merkittävää panostusta ja sitoutumista sekä rahallisesti että aikataullisesti (Sinkkonen, 1996, 212). Toisaalta huoltajien tuen ja avun tulisi mukautua aina lapsen tarpeisiin tilanteen mukaan (McPherson, 2008). Parhaimmassa tapauksessa huoltaja osaa valita aina tilanteeseen sopivimman roolin ja välttää lapselleen haitallisia tapoja toimia.

Näiden ajatusten pohjalta paneudun tässä luvussa tarkemmin huoltajan rooliin ja tehtäviin lapsen musiikkikasvatuksen osana. Käytän roolien luokittelun tukena Niemisen ja Räsänen pro gradu -tutkimusta (Nieminen & Räsänen, 2000), jossa he kuvaavat urheilua harrastavien lasten huoltajia sekä heidän tehtäviään eri rooleihin luokiteltuina. Yhdistän tutkimuksessa kuvailtuja rooleja muihin lukemiini artikkeleihin ja tutkimuksiin ja niiden kautta pyrin yhdistämään roolit musiikkiharrastuksen kontekstiin.

4.2.1 Kannustus, kustannus, kuljetus ja kiitos

Monissa artikkeleissa ja tutkimuksissa³ lasten harrastuksista korostuu huoltajan keskeisinä tehtävinä kannustus, kustannus ja kuljetukset. Itse lisäisin tähän listaan lukemiini aineistojen perusteella vielä kiitokset. Huoltajien tehtäviin kuuluu kiitokset

³ (kts. esimerkiksi Evans & Ryan, 2022; Schroderus, 2018; Satuli-Kukkonen, 2018; Hanhinen, 2018.)

lapselle ja opettajalle sekä lapsen esiintymisistä että niiden takana tehdystä työstä. Musiikkiharrastuksen parissa tämä näkyy selkeästi myös esimerkiksi huoltajan läsnäolona kannustavana yleisönä lapsen konserteissa.

Nämä huoltajan tehtävät jaottuvat Niemisen ja Räsänenin tutkimuksessa (2000) niin kutsutun *ohjailevan huoltajan* rooliin. Tämä rooli on keskeinen myös erityisesti harrastusta aloittaessa. Lapsi ei osaa välttämättä itse keksiä harrastusta itselleen, joten huoltajan tehtävä on auttaa lasta tarjoamalla tälle mahdollisuuksia ohjaamalla kokeilemaan erilaisia harrastuksia ja tutustumaan niihin esimerkiksi jo aiemmin mainitsemissani musiikkiopistojen soitinesittelytapauksissa. (Niemi & Räsänen, 2000, 42–48.)

Nämä samat huoltajan tehtävät korostuvat myös Soile Tikan tutkimuksessa (2017). Siinä hän nimeää konkreettisia keinoja, joilla huoltajat voivat toimia lastensa oppimisen ja kehityksen tukena soittoharrastuksen parissa. Tällaisina keinoina tutkimuksessa on listattu esimerkiksi tarpeidenmukaisen kotiharjoitteluympäristön tarjoaminen ja kotiharjoittelusta sopiminen yhdessä lapsen kanssa, opettaja-oppilassuhteen tukeminen, aktiivinen keskustelu opettajan kanssa muun muassa lapsen edistymisestä, sekä kiinnostuneena ja läsnä olevana yleisönä toimiminen. (Tikka, 2017, 82.) Näistä keinoista osaa, kuten kotiharjoittelua ja yhteistyötä opettajan kanssa, käsitellen tarkemmin luvuissa 4.3 ja 4.4.

4.2.2 Henkinen tuki

Huoltajan vastuulla on myös huolehtia lapsen jaksamisesta ja riittävästä levosta, ja olla henkisenä tukena ja turvana lapselle. Erityisesti pienemmän lapsen kohdalla lapsen harrastuksessa voi myös tulla tilanteita, joita lapsi ei itse ymmärrä tai osaa käsitellä mielessään, ja silloin huoltajan tuki ja fyysinen läsnäolo voivat olla merkittävän tärkeitä. (Hanhinen, 2018.) Lapsensa henkisenä tukena huoltaja paitsi itse jatkuvasti tarkkailee lapsensa terveyttä, jaksamista ja muita tuntemuksia, myös pyrkii kommunikoidaan opettajan kanssa lapsensa voinnista, ja mukauttaa toimintaansa havaintojensa perusteella (Niemi & Räsänen, 2000, 42–48).

Henkisenä tukena olemiseen kuuluu myös esimerkiksi pettymysten käsittely yhdessä lapsen kanssa (Schroderus, 2018). Soittoharrastus tuo mukanaan haasteita uusia asioita opetellessa ja aiheuttaa valitettavan usein myös jonkinasteisia suorituspaineita. Näiden haasteiden ja turhautumisten käsittelyssä ja niistä eteenpäin pääsemisessä erityisesti

pienien lasten kohdalla huoltajilla on tärkeä rooli tunteiden käsittelyn tukijana. Huoltajan tehtävä on myös huolehtia lapsen henkisistä voimavaroista ja suojelemaan tätä esimerkiksi liiallisilta paineilta tai odotuksilta tätä kohtaan (Nieminen & Räsänen, 2000, 42–48).

Lapselle muistuttaminen siitä, että tehty työ on tärkeämpää kuin esimerkiksi tietyn arvosanan tai muuten tavoitellun lopputuloksen saavuttaminen on tärkeää erityisesti lapsen kohdatessa haasteita ja turhautumisia oppimisprosessin aikana (McPherson, 2008). Tärkeintä on, että lapsi kokee olevansa arvokas, arvostettu ja tärkeä riippumatta siitä, miten hyvin hän menestyy ja suoriutuu harrastuksessaan (Schroderus, 2018; Nieminen & Räsänen, 2000, 42–48).

Tutkimusten mukaan muutoin hyvin osallistuvat huoltajat olivat epävarmoja tukemaan lastaan tämän kohdatessa haasteita ja turhautumisia harrastuksessaan. He myös itse turhautuivat yrittäessään kannustaa lastaan, mikä johti jonkun muun vaihtoehdoisen harrastuksen harkitsemiseen. Näissä tilanteissa huoltajan tulisi kuitenkin pystyä laittamaan omat turhautumisen tunteet sivuun. Huoltajan tulisi sen sijaan auttaa lasta keskittymään oppimisen ja erityisesti koko oppimisprosessin positiivisiin puoliin sekä lapsen omiin oppimistavoitteisiin, mikä lopulta edistää myös lapsen motivaatiota ja kehittää sinnikkyyttä. (McPherson, 2008.)

Henkisenä tukena olemisen vastakohtana voidaan pitää huoltajan omien tavoitteisiin pyrkimistä ja sen myötä tarpeettomien paineiden luomista lapselle. Tällaisen niin kutsutun *menestystä janoavan* huoltajan tulisi varoa asettamasta liikaa erityisesti epärealistisia tavoitteita lapselleen. Tällaiset huoltajan tavoitteet kumpuavat monissa tapauksissa tämän omista toteutumattomista haaveista esimerkiksi omasta lapsuudestaan. Huoltajan tulisi kuitenkin pystyä irtautumaan näistä omista haluistaan ja muistamaan, mitkä kaikki muut asiat ovat tärkeämpiä lapsen harrastuksessa menestyksen sijaan. (Nieminen & Räsänen, 2000, 42–48.)

Usein huoltajan aktiivinen, fyysinen, läsnäolo myös yhdistyy henkisenä tukena olemiseen. Esimerkiksi hetki yhdessä matkalla harrastukseen voi olla hyvinkin tärkeä. Silloin huoltaja pystyy olemaan aidosti läsnä lapsen kanssa yhdessä keskustellen muun muassa harrastuksesta ja siihen liittyvistä asioista (Sinkkonen, 1998, 159). Myös McPherson on kirjoittanut tuen laajentamisesta paitsi lapsen kanssa tämän

harrastuksesta puhumiseen, myös esimerkiksi konserteissa käymiseen yhdessä lapsen kanssa. Se osoittaa lapselle, että huoltaja on aidosti kiinnostunut ja viestii myös lapsen harrastuksen arvostamisesta. (McPherson, 2008.)

4.2.3 Läsnaolo soittotunneilla

Yleensä ainakin soittoharrastuksen alussa on hyvinkin toivottavaa, että huoltaja olisi läsnä lapsen soittotunneilla. Huoltajan osallistumisella lapsen soittotunneille on tutkittu olevan selkeä yhteys lapsen kehitykseen ja oppimiseen. Tutkimuksissa on todettu osaavimpien oppilaiden huoltajien olleen myös itse kiinnostuneita keräämään tietoa opettajalta siitä, miten voisivat omalla toiminnallaan auttaa lastaan kehittymään ja oppimaan. (McPherson, 2008.)

Huoltajan läsnäoloon lapsen soittotunneilla tai muissa harjoituksissa liittyy monissa tapauksissa kuitenkin myös ongelmakohtia. Niemisen ja Räsänen kuvailema *katso-movalmentaja* kommentoi herkästi lapsen toimintaa tämän harrastuksen harjoituksissa tai opetustunneilla, mikä aiheuttaa lapselle helposti ylimääräistä stressiä ja haittaa myös lapsen keskittymistä. Huoltajan sanoin tai ilmein ja elein antama negatiivinen palaute lapsen suorituksesta heikentää merkittävästi myös lapsen itsetunnon rakentumista. Huoltajan onkin siten tärkeä tiedostaa mahdolliset omien ja lapsen käsitysten eroavaisuudet; lapsi saattaa kokea huoltajan omasta mielestään kannustavan käytöksen painostavana. (Nieminen & Räsänen, 2000, 42–48.)

Harjoituksia tai soittotunteja seuraavan huoltajan motiivina saattaa olla halu tukea läsnäolollaan lastaan tai halu auttaa opettajaa tarvittaessa. Vaikka opettaja ja huoltaja kommunikoivat aktiivisesti esimerkiksi lapsen oppimisesta ja kehityksestä harrastuksessa sekä lapsen kasvatukseen liittyvistä periaatteista, tulisi lapsen opettajaan luottamiseen kuulua myös tälle työrauhan antaminen esimerkiksi turhia asioihin puuttumisia välttämällä. Huoltajan tulisi toimia niin kutsuttuna *valmentajan tukijana*, joka luottaa lapsensa valmentajaan, tai musiikkiharrastuksessa soitonopettajaan. (Nieminen & Räsänen, 2000, 42–48.) Huoltajan fyysinen läsnäolo soittotunneilla on siis suorassa yhteydessä myös huoltajan ja opettajan väliseen yhteistyöhön ja kommunikointiin sekä sen tarpeeseen. Käsittelen erikseen huoltajan ja opettajan yhteistyötä luvussa 4.4 ja yksityiskohtaisemmin huoltajan osallistumista lapsen kotiharjoitteluun seuraavassa luvussa.

McPherson (2008) toteaa tutkimusartikkelissaan huoltajan läsnäololla lapsen soittotunneilla sekä kotiharjoittelussa auttamisella olevan suora vaikutus tuloksiin, lapsen kehitykseen ja oppimiseen. Asian ei kuitenkaan voida sanoa olevan aina näin mustavalkoinen; lapsen edistymiseen ja tuloksiin vaikuttavat myös monet muut tekijät. Pelkän fyysisen osallistumisen ohella huoltajan tulisi auttaa lasta itse luomaan tapoja, jotka edesauttavat oppimista, ja joilla on siten vaikutuksia myös pidemmällä aikavälillä lapsen kasvaessa ja kehittyessä. (McPherson, 2008.)

Yksi huoltajan tehtävä lapsen soittotunneilla on muistiinpanojen tekeminen tunnin aikana. Moni soitonopettaja ohjeistaakin huoltajia tähän erityisesti lasten alkeisopetuksessa. Tunnin aikana huoltajan tekemät muistiinpanot auttavat ja tukevat lasta ja huoltajaa myös kotiharjoittelussa, sillä kuten jo aiemmin lapsen kehityksen ja oppimisen yhteydessä kirjoitin, lapsi ei pysty itse muistamaan kaikkea, mitä soittotunnilla on käyty. Tätä varten huoltajan ei kuitenkaan tarvitse itse täysin ymmärtää ja osata opettaa lapselleen muistiinpanoihin kirjoitettuja asioita, vaan pelkästään niistä lapselle mainitseminen esimerkiksi opettajan puheesta poimittujen muistisanoin voi riittää auttamaan lasta itse muistamaan tarkemmin tunnilla opettajan kanssa opetellut asiat. Käsittelen tarkemmin ja erikseen huoltajan toimimista lapsen kotiharjoittelun tukena vielä seuraavassa luvussa 4.3.

4.3 Huoltaja kotiharjoittelun tukena

Huoltajan kiinnostus lapsen oppimiseen voi näyttäytyä esimerkiksi tukena soittoläksyissä eli kotiharjoittelussa. Vaikka päävastuu kotiharjoittelusta tulisi pysyä lapsella itsellään, voi huoltaja auttaa esimerkiksi käymällä lapsen kanssa yhdessä läpi tunnilla harjoiteltuja asioita (Rautakoski, n.d.). Lapsi ei aina pysty itse ymmärtämään, kuulemaan ja hahmottamaan täysin, mitä soittaessa tapahtuu (Vaskinova, n.d.). Lapsi ei välttämättä myöskään pysty itse tiedostamaan harjoittelun kuormittavuutta eikä opettaja pysty kontrolloimaan oppilaan kotona tapahtuvaa harjoittelua, joten tämän puolesta olisi perusteltua, että huoltaja avustaisi kotona lapsen harjoittelua ainakin toisinaan.

Tässä toisaalta on haasteena se, miten huoltaja voi toimia harjoittelun ohjaajana ja ”laadunvalvojana”, jos hänellä itsellään ei ole musiikkikoulutustaustaa tai muuten riittävästi tietoa harjoittelusta ja harjoiteltavista asioista. Tämä korostaa siten merkitystä huoltajan läsnäolosta lapsen soittotunneilla. Pelkästään luokan nurkassa istuminen

samalla omaa puhelinta selaillen ei välttämättä ole riittävää läsnäoloa, sen sijaan aktiivinen kuuntelu ja kiinnostus opettajan opettamia asioita kohtaan antaa huoltajalle myös tietoa siitä, minkälaisiin asioihin kotona harjoitellessa olisi hyvä keskittyä.

Opettaja voi myös hyödyntää oppilaan huoltajaa ohjeistamalla tätä kotiharjoittelussa auttamiseen. Opettaja voi tarvittaessa esimerkiksi ohjeistaa huoltajaa tarkkailemaan jotain tiettyä yksityiskohtaa lapsen soitossa, jolloin huoltaja osaa muistuttaa lasta opettajan mainitsemasta asiasta myös kotona. Huoltajan ei tällöin tarvitse erityisesti osata opettaa lastaan, mutta voi näin tukea lapsen oppimista. (Vaskinova, n.d.) Tähän liittyy suoraan myös luvun 4.2.3 lopussa kuvaamani esimerkki huoltajan tekemistä muistiinpanoista lapsen soittotunnin aikana. Huoltajan tulisi joka tapauksessa pysytellä neutraalina, kyseenalaistamatta opettajan ohjeita lapsen kuullen ja asettumatta itse opettajan asemaan kotiharjoittelutilanteessakaan (Puutio, 2011).

Toisaalta joissain asioissa voisi olla tarpeellista opettaa huoltajallekin joitain musiikin ja soiton keskeisiä periaatteita. Joissain alkeisopetuksessa yleisesti käytettävissä metodeissa aktivoitaisiin lapsen huoltajaa tai huoltajia myös itse opettelemaan soittamisen perusteita, jotta he pystyisivät avustamaan lapsen harjoittelussa kotona (Puutio, 2011). Voidaan kuitenkin myös kyseenalaistaa, kuinka riittävät ja hyvät edellytykset huoltaja tästä saa lapsensa auttamiseen.

Huoltajan tarpeellisuus ohjaajana ja apuopettajana riippuu kuitenkin hyvin paljon myös lapsesta ja tämän temperamentista. Aina huoltajan ei ole tarpeellista osallistua lapsen kotiharjoitteluun. Tähän pätee sama, mistä jo edellisessä luvussa huoltajan eri roolien yhteydessä kirjoitin; optimaalisessa tilanteessa huoltaja tuntee oman lapsensa rajat ja osaa toimia lapsensa parhaaksi tämän tarpeidensa mukaan. Toisaalta huoltajan läsnäolo lapsen kotiharjoittelussa voi vaikuttaa myös positiivisesti antaen lapselle onnistumisen kokemuksia ja tunteen, että hänestä ollaan kiinnostuneita (Puutio, 2011; Vaskinova, n.d.).

4.4 Opettajan ja huoltajan yhteistyö

Jo aiemmissa luvuissa on todettu, kuinka huoltajan osallistumisella voi olla suurikin merkitys lapsen kehitykseen ja oppimiseen. Huoltajien osallisuuden rakentumisessa puolestaan keskeinen asema on yhteistyöllä opettajan ja huoltajien välillä. Opettajan

ja huoltajan yhteistyö on keskeistä ja tärkeää, kun halutaan tukea lapsen oppimista ja kokonaisvaltaista kehitystä. Erityisen tärkeää opettajan ja huoltajan välinen kommunikointi on ensimmäisten opiskeluvuosien aikana (Tikka, 2017, 82). Monissa tutkimuksissa on todettu yhteistyöllä olevan paljon positiivisia vaikutuksia esimerkiksi lapsen kasvun ja oppimisen tukemiseen. Yhteistyö ja kommunikointi auttavat yhteisten toimintatapojen luomisessa lapsen kasvatuksen parhaaksi. (Vanhempainliitto, n.d.)

Oppilaan huoltajiin tutustuminen ja kommunikointi huoltajan ja opettajan välillä auttaa opettajaa tutustumaan lapseen ja auttaa siten myös opetuksen suunnittelussa ja toteutuksessa. Opettajan ja huoltajan kommunikointiin kuuluu esimerkiksi opetuksen ja kasvatuksen tavoitteista, arvioinnista ja yleisistä toimintatavoista keskusteleminen sekä opettajan pedagogisen ajattelun avaaminen lapsen huoltajille. (Vanhempainliitto, n.d.) Vaikka ensisijainen vastuu lapsen kasvatuksesta on huoltajilla, toimivat opettajat kasvatustyön tukena (OAJ, n.d.). Siksi onkin tärkeää, että huoltajat ja opettaja jakavat käsitykset esimerkiksi tavoitteista ja käytettävistä toimintatavoista.

Myös Pogozeva (1966) on kirjoittanut, kuinka oppilaan huoltajan kanssa kommunikointi rakentaa keskinäistä kunnioitusta opettajan ja huoltajan välille sekä auttaa luomaan yhteiset pelisäännöt lapsen soittoharrastuksen parhaaksi. Kommunikointi paitsi itse oppilaan, myös tämän huoltajan kanssa antaa opettajalle myös ymmärrystä oppilaan taustasta, kotioloista ja mahdollisista muista oppilaan elämään vaikuttavista asioista (Pogozeva, 1966, 29, 57). Huoltajan epäasiallinen käytös valmentajia tai opettajia kohtaan, kuten opettajan ohjeistus ja arvostelu, liittyykin usein siihen, että heillä on erilainen käsitys lapsen taidoista ja tavoista, joilla lasta pitäisi opettaa (Schroderus, 2018).

Huoltajan ja opettajan välinen kommunikointi rakentaa myös keskinäistä luottamusta ja kunnioitusta, jotka ovat toimivan yhteistyön kannalta välttämättömiä. Yhteistyö on kannattavaa rakentaa positiivisten asioiden ympärille, sillä se edesauttaa hyvän vuorovaikutuksen kehittymistä. Opettajan onkin tärkeä viestiä huoltajalle nimenomaan myönteisistä asioista, kuten esimerkiksi lapsen vahvuuksista, myös silloin kun lapsen kehityksessä tai oppimisessa on haasteita. (Vanhempainliitto, n.d.)

Huoltajien osallistaminen on keskeinen osa opettajan ja huoltajan yhteistyötä. Se usein lisää myös huoltajien kiinnostusta lapsen harrastusta kohtaan ja siten motivoi heitä

lapsen kehityksen ja oppimisen tukemiseen aktiivisemmin. Osallistamiseen kuuluu huoltajien ottaminen mukaan aktiivisesti toimimaan lapsen oppimisen tueksi esimerkiksi antamalla vinkkejä, kuinka innostaa ja kannustaa lasta oppimisessa kotona tai antamalla lapselle yhdessä huoltajan kanssa tehtäviä kotitehtäviä. (Vanhempainliitto, n.d.)

Tärkeä on kuitenkin myös tiedostaa huoltajan ja opettajan roolien rajat. Kummallakin on sama tavoite, lapsen oppimisen tukeminen, mutta roolit tulisi olla kummallakin omat. Useissa artikkeleissa korostetaan myös näiden roolien eroja. Opettajan tehtävä on valmentaa lasta ja antaa tälle sopivia haasteita. Huoltajan tehtävä puolestaan on kannustaa sekä rohkaista lasta oppimisessa ja kehityksessä. Valmentaja tai opettaja on lapselle omien huoltajien lisäksi tärkeä kasvattaja ja auktoriteetti. (Schroderus, 2018; Upitis ym., 2017.) Siten huoltajan kunnioitus ja luottamus opettajaa ja tämän ammattitaitoa kohtaan on myös tärkeää, sillä ne heijastuvat myös lapseen ja vaikuttavat tämän asenteisiin ja motivaatioon (Vanhempainliitto, n.d.).

5 Pohdinta

Tutkielmassani tarkastelin huoltajan merkitystä ja roolia lapsen musiikkiharrastuksessa. Hain uusia näkökulmia siihen, miten eri tavoin huoltajat vaikuttavat esimerkiksi lastensa kehitykseen. Halusin myös selvittää, millaisin eri tavoin huoltajien tuki voi näyttäytyä lapsen harrastuksessa, ja minkälainen vaikutus tuella tai sen puuttumisella voi olla lapsen kehitykseen, oppimiseen sekä henkiseen hyvinvointiin.

Sain tutkielmaani tehdessä paljon uutta tietoa ja ymmärrystä sekä erityisesti tieteellistä pohjaa ja perusteluja omille ennakkooajatuksilleni. Sain myös paljon uusia näkökulmia huoltajan ja opettajan vaikutuksiin lapsessa tai oppilaassa monilla eri lapsen kehityksen ja tarpeiden osa-alueilla. Jonkin verran sain myös itselleni opettajana hyödyllisiä konkreettisia toimintamalleja ja työkaluja oppilaiden huoltajien kanssa toimimiseen, mutta erityisesti tietoa sen merkityksestä oppilaan kehitykselle.

Tärkeimmiksi tutkimustuloksiksi koin huoltajan erilaisten roolien ja osallistumistapojen merkittävät vaikutukset sekä yleisesti lapsen psykologiseen kehitykseen että oppimiseen ja motivaatioon. Tärkeäksi tekijäksi nousi myös se, että vaikka opettajan lisäksi huoltajalla tulisi olla rooli lapsen musiikkiharrastuksessa, ovat näiden kahden roolit hyvin erilaiset ja ne tulisivat myös joka tilanteessa pysyä ominaan ja erillisinä.

Alun perin tutkimustani ja sen aihetta suunnitellessani ajattelin painottavani sen enemmän konkreettisiin esimerkkeihin huoltajan vaikutuksista lapseen sekä työkaluihin soitonopettajille erilaisten huoltajien kanssa toimimiseen. Siinä tapauksessa olisi kuitenkin ollut hyödyllisintä tehdä tutkimusta varten haastatteluja, sekä entisiä ja nykyisiä soitonopiskelijoita ja opettajia haastatteleamalla. Omien resurssieni, ajankäytön ja tutkimuksen suppeuden vuoksi päätin rajata mahdolliset haastattelut ja niiden tarpeet pois prosessistani.

Jatkotutkimuksia ajatellen nämä olisivat kuitenkin mielenkiintoisia ja hyödyllisiä aiheita käsitellä. Koin tutkielmaani tehdessä haasteelliseksi löytää nimenomaan tällaisia konkreettisia esimerkkejä ja keinoja, sillä ne ovat usein jokaisen soitonopettajan omia, kokemuksen kautta toimiviksi toettuja toimintamalleja, joista ei ole löytämieni aineistojen perusteella kirjoitettu kovin paljoa tieteelliseen tutkimukseen aineistoksi soveltuvia artikkeleita tai tutkimuksia. Aiheesta on paljon niin kutsuttua hiljaista tietoa

soitonopettajien keskuudessa, mutta niitä on suhteellisen vähän koottu kirjalliseen muotoon.

Toinen mielenkiintoinen jatkotutkimuksen aihe olisi perheiden sosioekonomisen ja kulttuurisen taustan vaikutus lasten harrastuksiin. On selvää, että kulttuuriset erot vaikuttavat osittain myös kasvatuskäytäntöihin, joten voidaan olettaa, että ne vaikuttaisivat myös huoltajien toimintaan lastensa harrastuksissa. Monikulttuurisessa ympäristössä on luonnollisesti monenlaisia harrastavia lapsia ja heidän huoltajiaan. Voidaan uskoa kulttuurisen taustan vaikuttavan myös siihen, millaisia harrastuksia arvostetaan ja suositaan ja miten lasten harrastuksiin yleisesti suhtaudutaan.

Lähteet

Evans, P. & Ryan, R. M. 2022: Intrinsic and Extrinsic Motivations for Music Performance. The Oxford Handbook of Music Performance, Volume 1. s. 577–597.

Hanhinen, H. 2018: Mikä on hyvän vanhemman rooli lapsen harrastamisessa? Psykologi: Ole aidosti läsnä ja muista, että se mikä kiinnostaa sinua, ei välttämättä kiinnosta lasta. Yle 3.5.2018. Luettu 4.3.2025.

<https://yle.fi/a/3-10188140>

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Saravaara, P. 2000: Tutki ja kirjoita. Tammi, Tampere.

Jordan-Kilki, P., Kauppinen, E., & Korolainen-Viitasalo, E. 2012: Musiikkipedagogin käsikirja. Vuorovaikutus ja kohtaaminen musiikinopetuksessa. Opetushallitus, Helsinki. s. 9

Joukamo-Ampuja, E., Heiskanen, J., Peltomaa, M., Porander, K. & Arjas, P. n.d.: Tiedätkö soiton harjoittelusta riittävästi? Sibelius-Akatemia, Helsinki. Luettu 24.4.2025.

<https://sites.uniarts.fi/fi/web/harjoittelu/etusivu>

Lastensuojelu.info. n.d. Verkkosivut. Luettu 4.3.2025.

<https://www.lastensuojelu.info/vanhemmuus-ja-parisuhde/lasten-huoltajuus/>

Lehtinen, M. 2022: Kadonnutta motivaatiota etsimässä. Suomen Mielenterveys ry. Blogi-kirjoitus 8.8.2022. Luettu 18.3.2025.

<https://mieli.fi/blogit/kadonnutta-motivaatiota-etsimassa/>

Mannerheimin Lastensuojeluliitto. n.d. Verkkosivut. Luettu 24.2.2025.

<https://www.mll.fi>

McPherson, G. E. 2005: From child to musician: skill development during the beginning stages of learning and instrument. Psychology of Music, 33(1).

McPherson, G. E. 2008: The role of parents in children's musical development. Psychology of Music. 1–20.

Nieminen, R. & Räsänen, P. 2000: Selviytymisjuttu? Taitoluistelua harrastavien lasten ja heidän vanhempiensa käsityksiä lapsiurheilun luonteesta. Pro gradu -tutkielma. Jyväskylän yliopisto, Jyväskylä. s. 42–54.

Opetusalan Ammattijärjestö OAJ. n.d. Verkkosivut. Luettu 6.4.2025.

<https://www.oaj.fi/tyoelamaopas/opettajan-vastuut-ja-velvollisuudet/yhteistyokodin-kanssa/>

- Pesu, L. 2017: Vanhempien ja opettajien lapsen taitoja koskevien uskomusten yhteydet lapsen oppijaminäkuvan kehitykseen. Lectio praecursoria. Niilo Mäki -säätio. Oppimisen ja oppimisvaikeuksien erityislehti NMI-Bulletin, 2017;27(3), s. 11–14.
<https://bulletin.nmi.fi/2019/10/01/vaitoskirja-vanhempien-ja-opettajien-lapsen-taitoja-koskevien-uskomusten-yhteydet-lapsen-oppijaminakuvan-kehitykseen-2/>
- Pogozeva, T. 1966: Viulunsoiton opettamisen metodiikka. Suom. Neuvonen, E., Meller, P. & Kytökari, M. 2021. Taideyliopiston Sibelius-Akatemia, Helsinki. s. 29, 34–38, 47, 57, 78.
- Polet, J. 2023: Motivaatio – yleinen näkökulma. Liito, Liikunnan ja terveystiedon opettajat ry, 3/2023. s. 8–10.
- Pulkkinen, L., Ahonen, T. & Ruoppila, I. 2023: Ihmisen psykologinen kehitys. Santa-lahti. s. 16–17, 26, 93–102, 125–126, 129–137, 165.
- Puutio, M. 2011: Pikkumusikantin harjoitteluopasta rakentamassa. Jyväskylän ammattikorkeakoulu. 5.12.2012. Luettu 25.4.2025
<https://verkkolehdet.jamk.fi/openstage/2012/12/pikkumusikantin-harjoitteluopasta-rakentamassa/>
- Rautakoski, A. n.d.: Kotiharjoittelusta, osa 1: Vinkkejä monipuoliseen harjoitteluun. Taidetöölö. Verkkosivut. Luettu 24.4.2025
<https://taidetoolo.fi/kotiharjoittelusta-osa-1-vinkkeja-monipuoliseen-harjoitteluun/>
- Salminen, J. 2011: Mikä kirjallisuuskatsaus? Johdatus kirjallisuuskatsauksen tyypeihin ja hallintotieteellisiin sovelluksiin. Vaasan yliopisto, Vaasa.
- Satuli-Kukkonen, T. 2018: Lapsen harrastus tuo ystäviä myös vanhemmille. Mannerheimin Lastensuojeluliiton blogi 25.10.2018. Luettu 4.3.2025.
<https://www.mll.fi/blogi/lapsen-harrastus-tuo-ystavia-myos-vanhemmille/>
- Schroderus, T. 2018: Kuski, varavalmentaja vai lohduttaja? Vanhemman rooli lapsen harrastuksessa on tärkeä. OP Media 8.11.2018. Luettu 5.3.2025.
<https://www.op-media.fi/hyvinvointi/kuski-varavalmentaja-vai-lohduttaja-vanhemman-rooli-lapsen-harrastuksessa-on-tarkea/>
- Sinkkonen, J. 1996: Lapsen kanssa, hyvinä ja pahoina päivinä. WSOY, Juva. s. 211–212.
- Sinkkonen, J. 1998: Yhdessä isän kanssa. WSOY, Juva. s. 158–159.
- Sinkkonen, J. 2012: Mitä lapsi tarvitsee hyvään kasvuun. WSOY, Helsinki. s. 21–24, 27–33, 170–174, 179–184, 269–274.
- Suomen Vanhempainliitto ry. n.d. Verkkosivut. Luettu 6.4.2025.
<https://vanhempainliitto.fi>
- Taiteen perusopetuksen laajan oppimäärän opetussuunnitelman perusteet 2017. Opetushallitus. s. 10–11, 16.

Terveysverkko n.d.: Motivaatio. Luettu 18.3.2025.

<https://www.terveysverkko.fi/tietopankki/terveysliikunta/motivaatio/>

Tikka, S. 2017: Soitonopettajan rooli oppimismotivaation vahvistajana taiteen perusopetuksessa. Opettajan ja oppilaan välinen vuorovaikutus viulunsoitonopetuksessa Keski-Pohjanmaalla. Väitöskirja. Jyväskylän yliopisto, Jyväskylä. s. 61–62, 82.

Toivonen, M. 2018: Mistä on pienten fagotistien motivaatio tehty? Duodecim-lehti, 2018;134(23), s. 2317–2320.

<https://www.duodecimlehti.fi/duo14651>

Tossavainen, A. 2020: Miten voin vanhempana tukea urheilevaa lasta tai nuorta? Eerikkilä. Blogi-kirjoitus 28.9.2020. Luettu 17.3.2025.

<https://eerikkila.fi/miten-voin-vanhempana-tukea-urheilevaa-lastai-nuorta/>

Tutkimuseettinen Neuvottelukunta TENK 2023: Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsitteleminen Suomessa.

<https://tenk.fi/fi>

Upitis, R., Abrami, P. C., Brook, J. & King, M. 2017: Parental involvement in children's independent music lessons. Music Education Research, 19:1, s. 74–98.

Varonen, A., Tuominen, H., Hietajärvi, L. Salmela-Aro, K., Hakkarainen, K. & Lonka, K. 2018: Tavoiteorientaatiot, koulutustavoitteet ja koulumenestys kuudennella luokalla. Psykologia 2018:53(02-03), s. 131–151

Vaskinova, N. n.d.: Viisi tapaa auttaa pientä muusikkoa harjoittelemaan kotona. Taidetöölö. Verkkosivut. Luettu 24.4.2025

<https://taidetoolo.fi/viisi-tapaa-auttaa-pienta-muusikkoa-harjoittelemaan-kotona/>

YK:n lapsen oikeuksien yleissopimus n.d. Luettu 24.2.2025.

<https://www.lapsenoikeudet.fi/lapsen-oikeuksien-sopimus-turvaa-lasten-ihmisoikeudet/sopimus-kokonaisuudessaan/>